

CSIA LAJOS

AZ ÚR KÖZEL!

Ez alatt a kedves mondat alatt nem mindnyájan ugyanazt értjük. És ez természetes is, mert az Úr többféle közelségéről lehet beszélni. Maga ez a szó: „az Úr” is többféleképpen értelmezhető. A Szentírás az istenség mindhárom személyére alkalmazza; az Újszövetség legtöbbször a Fiúra. Az Ótestamentum görög fordítása a Jehova (Jahve) név helyett álló Adónájt fordítja vele, s mikor Jézusra alkalmazták, Őt ezzel az örökkévaló Istennel azonosították. „Az Úr közel” azt jelenti hát, hogy Isten közel. Erre külön nevet is adott nekünk Ézsaiás próféta, ezzel a szóval: Immánuel = Isten velünk! (7,14). Pál ezt a nevet így idézi: „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?!” (Róm. 8, 31). Immánuel az Úrnak térbeli közelségét fejezi ki; de beszélhetünk időbeli közelségéről is. Az öskeresztyéneknek annyira szívébe volt vésvé az a gondolat, hogy Jézus visszatér, hogy még a görögül beszélők is egy arámi-szír szóval emlegették ezt a várakozásukat: Maránáthá, melyet kétféleképp értelmeznek: Jövel, Urunk! vagy Urunk eljött! Először I. Kor. 16, 22-ben Pálnál találjuk a görög szövegbe iktatva ezt az arámi mondatot, ami azt mutatja, hogy már akkor szállóige lett az arámi mondás, mint nálunk egyes latin vagy francia mondások. Később a Didaché nevű ősrégi keresztyén iratban találjuk ebben az imádságban: „Jöjjön el a Kedvesség (kegyelem) és múljék el ez a világ! Hozsanna Dávid Istenének! Ha valaki szent jöjjön el! Ha valaki nem az, térjen meg! Maránáthá! Ámen!”

Az első „Úr-közel”

„Az Úr közel”-nek legáltalánosabb és éppen nem felesleges vagy szükségtelen felfogása az, hogy a Teremtő mindenütt jelenvaló, s így minden emberhez közel van. Ez az igazság már a pogány lélekbe belecsendült, amint ezt Pál Athénben elmondott beszédében egy görög költőtől idézett közmondásféle tanúsítja: „Öbenne élünk, mozgunk és vagyunk!” Minden ember oly közel van Istenhez, hogy minden lehetet Öbelőle vesz; minden mozdulatához Isten adja az erőt, s ha Isten nem tartaná kezében, a semmibe hanyatlana. Isten kezében tartja az embert, aki Őt átkozza; Isten ad erőt a gyilkos kezébe, aki a fegyvert fölemeli. Borzalmas rémület fogná el az embereket, ha ez világossá válna előttük, mint amilyen rémület Péteren vett erőt, amikor a csodálatos halfogásban Krisztus isteni erejét megösmerte. Isten közel van hozzánk; büntető keze akkor ér utol, amikor nem gondoljuk; Előle menekülnünk nem lehet! „Jehova, átláttál engemet, ösmersz engem! Ösmered fekvésemet, fölkelésemet; messziről látod foglalkozásomat! Megfigyeled vándorlásomat és megtelepedésemet; foglalkozol minden utammal. Mikor még nyelvemen sincs a szó. Te, Jehova, már tudod mindet! Hátulról is, előlről is körülzártál engemet s rám vetted kezedet. Lenyűgöz engem ez a tudás; túl magas nekem, nem érek fel hozzá! Hová menjek a szellemed elől? Hová fussak orcád elől?! Ha az égbe hágnak fel, ott vagy! Ha a sírt teszem ágyammá, imé Rád lelek! Ha a hajnal szárnyaira kelek és túl a tengeren telepedem meg, oda is a Te kezéd vezet el s jobbod megragad engem! Ha azt mondom: Majd a sötétség eltakar s érettem a világosság éjszakává változik: a sötétség sem lesz sötétség Veled szemben; kivilágosodik az éjszaka, mint a nappal, és a sötétség olyanná lesz, mint a világosság!” (Zsolt. 139,1-12). Így szól a régi zsoltáros, és enélkül az ösmeret nélkül minden természettudomány bolondság. Isten közel van; de ez nem vigasztal, mert Benne a haragvó, ítélő Istent látja a lelkiismeretünk. Ezért szeretnénk elhinni, hogy távol van tőlünk, sőt, hogy nincs is. „Uram, eredj el tőlem, mert én bűnös ember vagyok!” mondotta Péter, mikor ráeszmélt, hogy Benne Isten jár velük. Ő sem gondolta akkor, hogy ha Jézus elhagyná őket, Isten egy arasszal sem volna távolabb tőlük. Hiszen Öbenne élünk, mozgunk és vagyunk. A Teremtő oly közel van hozzánk, hogy bennünk van és mi Öbenne, s ha nem így volna, életünk rögtön megakadna! De más a Teremtőben lenni, és más az üdvözítő Istenben, Krisztusban lenni! Az első „Úr-közel” tehát a Teremtő közelsége, melyben minden embernek része van.

A második „Úr-közel”

Az istenségnek egy másik közelségét azok a napok hozták el, amelyekben a Megváltó közöttünk időzött. Ekkor Isten testben volt hozzánk közel. Keresztelő János és Jézus ezt a közelséget így fejezték ki: „Elérkezett (itt van) az Isten királysága!” (Máté 3, 2; 4, 17). De ha testileg közel volt is az Úr, szellemileg sok emberre nézve még messzebb jutott éppen e testi közelség következtében, mint azelőtt volt. „Az igazi világosság, mely minden embert megvilágosít, volt a világba bevonulóban; a világban volt és a világot Ő teremtette, de a világ nem ösmerte fel. A sajátjába jött, de az övéi nem fogadták be.” (Ján. 1, 9-11). A testben köztünk időző Urat a bűnnek éjszakája választotta el tőlünk. Úgy ment át közöttünk, mint egy ismeretlen. Csak kevesen jutottak szellemileg is közel Hozzá. János így tett Róla vallomást: „Azt, ami kezdettől fogva volt; azt, amit hallottunk, szemünkkel láttunk; amit szemléltünk, kezünkkel tapintottunk az élet igéjéből, azt hirdetjük nektek is.” (I. Ján. 1, 1-3). Ez a kifejezés: „az élet

igéjéből” mutatja, hogy János Jézusban az élet igéjét hallotta, látta, tapintotta. Mekkora utat kellett Péternek attól a mondástól: „Uram, eredj tőlem, mert bűnös ember vagyok!” eddig a mondatig tennie: „Kihez mennék? Örök életnek beszéde van Tenálad!” (*Ján. 6,68.*) Az örök élet, mely Jézus beszédéből folyt a hallgatók szívébe, az isteni szeretet, irgalom volt, mely Jézus egész életében is megnyilvánult, úgyhogy az Úr tetteiben is ez az égi szeretet folyt szét a világban. Ezért nemcsak Jézus igehirdetését nevezzük evangéliumnak, örömmüzenetnek, hanem Jézus életének elbeszélését is. A tanítványok akkor jutottak Mesterükhöz közel, mikor felismerték benne az élet Igéjét, az isteni szeretetet, mely a földre szállt. Kajafás, aki Jézust vallatta, Pilátus, aki elítélte, a szolga, aki arcul ütötte, a katonák akik korbácsolták és keresztre szögezték, mind távolmaradtak az Úrtól, noha testi közelségbe jutottak Hozzá; de az asszonyok, kik Tőle messze állottak, a megtérő lator, ki érinteni nem tudta Őt és a százados, aki csak vezényelt a kivégzésnél, közel jutottak Hozzá. A testi közelség tehát ez a második „Úr-közel”, amelybe emberek Istennel jutottak, csak alkalom volt egy szellemi „Úr-közel” kifejlődésére, mely Jézus földi halála és mennybemenetele után is megmaradt.

A harmadik „Úr-közel”

Ez a szellemi „Úr-közel” a harmadik Isten-közelség, mely ugyan a prófétáknak is részül jutott már, de főleg az egyház tagjainak tartatott fenn. Azután, hogy a Völegény elvételét a lakodalmasoktól megszünt a testi „Úr-közelség”; eljött a böjt ideje (*Márk 2, 20*); a nyomorúságnak, üldöztetésnek napjaiban, mialatt az Urat a láthatatlan szellemvilág rejtette a tanítványok esdő tekintete elől: elérkezett az idő a Szellem láthatatlan munkájára s lehetségessé vált, hogy az Úr láthatatlan, szellemi közelségben legyen azokkal, akik akartak és tudtak hinni a láthatatlanban. Krisztus Szelleme útján van hozzánk közel, ki a szellemi vaknak világosságot ad; fülünket megnyitja az Ige belső értelme felé; a csüggedőnek, meggyötörtnek vigasztalást hoz; Krisztus arcát a kereszten mindig szebbnek mutatja meg; szívünkbe szeretetét tölti ki és a reménységet mindig ragyogóbb színekbe festi. Megszentelődni annyi, mint szellemi Krisztusközeibe jutni. E Krisztus-közeiben mindig erősebb lesz a vágy, hogy Őt szemtől-szembe megláthassuk. Mennél tisztábban rajzolódik ki arca lelkünkben, annál terhesebbé válik a körülöttünk levő istentelen világ, s lelkünkben egy kérdés ölt mindig határozottabb alakot: Meddig még, óh Urunk, meddig késelel még eljöveteleddel, hogy a tieiddel örökre egyesülj?! A Szellem és a menyasszony egy imádságban egyesülnek: „Jövel, Uram Jézus!” (*Jel. 22, 17*). De addig is, amíg a testi egyesülés ideje elérkezik, az egyháznak módja van Szellemben közelebb menni az Úrhoz és „kapni az élet vizét ingyen!”

Az egyház-menyasszony sóvárgó vágyakozásának teljes és igazi kielégítése azonban az Úr visszajövetele lesz. Bizonyos feltételek betelése mellett lehetséges lett volna, hogy Jézus még az apostoli korszakban visszatérjen s ezt Pál is, az első keresztyének is várták. De a feltételek nem teljesültek; az egyház elhagyta az első szeretetet; saját erejében bízott, mind kevésbé látszott Istenre szorulni; másfelől megszerette a világot; megkívánta a külső pompát, a világ hatalmát; a szellemi, belső kincsek pedig üres szavakká vékonyultak. Ezt a folyamatot mutatják a Jelenések Könyve 2. és 3. fejezetében foglalt levelek, melyeket a testileg távollevő, Szelleme által a gyülekezetek között járó Krisztus küldött az ázsiai 7 gyülekezetnek, rajtuk keresztül az egyháznak. Amíg az emberek aludtak, éjszaka sötétjében eljött a világ Gazdájának ellensége és konkolyt vetett a tiszta búza közé, melyet Jézus és az apostolok vetettek: Isten megengedte, hogy a búza és a konkoly, az igazság és a tévedés együtt nevelkedjenek, míg mindkettő megéri. Csakhamar zsidó és pogány tévedések töltötték meg az egyházat és nemcsak a helyes tanítást szorították félre, hanem a helyes életet is meghamisították. Az egyház vagyont gyűjtött evilágban, melyben az Üdvözítőnek csak véres keresztt jutott; az egyház kulturális és tudományos tekintélyt szerzett evilágban, amelyet Isten a Kereszt bolondsága által váltott meg; az egyház megbékült Krisztus ellenségeivel, őket bebocsátotta belső köreibé; rájuk bízta a főpapi és tanítói székeket és ezzel az egyházat világivá tette. Az egyház, a Krisztus főpapi imádságában kért egység helyett széjjelszakadozott; testvér a testvért üldözte. De ha egy üldözött szekta a történelem fordulatai közt uralomra jutott, éppen úgy ráült részeg dicsekvéssel és hatalomszeretettel a világi uralom fenevadjára, mint gyűlölt korábbi üldözője. Az egyház Krisztus-távolba jutott. A reformáció igazi célja több volt, mint a helyes tan helyreállítása; Krisztus-távolból Krisztus-közeibe kellett vinnie az egyházat. Ezért töltötte el Luthert aggodalommal, mikor a tanbeli reformáció a gyűlölet hidegségében benne hagyta a keresztyéneket s ezért küldött a helyesnek hirdetett tanban megmerevedő egyházra Isten újabb szenvedést, újabb tévelygést és újabb reformációikat. A reformáció örökké tart,

mert szüntelen működnek az Istentől elsodrő és az Istenhez visszavezérlő erők. Megszentelődés és reformáció: ugyanaz a művelet. Mindenki reformátor, aki az egyházat az isteni szeretet, az első szeretet forrásaihoz vezeti vissza, Istenhez csatlakozni: megszentelődés.

A negyedik „Úr-közel”

Amikor a reformáció, azaz az egyházat megszentelő isteni munka eléri célját, amikor az egyház tagjainak egymáshoz való szeretetében, azaz egységében Krisztus láthatatlan arca láthatóvá válik, akkor visszajő felékesített menyasszonyához a Vőlegény s megkezdődik az a lakodalom, amelyet az égi király Fiának készített. Krisztus eljövetelel valósul meg az ötödik „Úr-közel”. Addig azonban, amíg az egyház erre az ötödik „Úr-közelre” készül, a kifejlődés idejére Isten egy negyedik „Úr-közelről” gondoskodott azok számára, akiket a testi halál a földi harcból elragad. Az Úrban elaluvók, amíg az Úr visszajövetelének ideje elérkezik, máris egyesülnek az Úrral test nélkül szellemi életben. De ez az egyesülés nem hoz teljes üdvösséget. Mint Jel. 6,10 mutatja, az Úrnál nyugvó szentek éppen olyan epedve várják Krisztus megjelenését, mint a földön szenvedők. A halál nem megváltás. A halál semmit sem változtat a meghaló belsejében: mikor innen átmegy, úgy érkezik meg a túlsó parton, ahogy innen távozott. A halál tömlőc, mely az embereket elvágja környezetüktől, és arra kényszeríti őket, hogy magukba fordulva, emlékeikből éljenek. A példázatbeli gazdagot például mulasztásainak emléke gyötörte. De másként van azokkal, akik Krisztusban halnak meg. Ezek Krisztusnál ébrednek, s az elveszített külvilágot a szellemvilágban Krisztus pótolja nekik. A halálban nem élnek olyan életet, mint a szellemek; bizonyosképpen aluvóknak számítanak (vö. *I. Tessz. 4, 13-16; Ján. 11, 11; Csel. 7, 60*); ám vannak az ébrenlétnél éberebb álmok is, kivált mikor az életadó Isten közelségében él a megholt. Mikor Pál már látja, hogy az Úr eljövetele eltolódik, és számolni kezd a testi meghalás lehetőségével, a következő kijelentést közli: „Tudjuk, hogy ha a mi földi sátorhajlékunk lerombolódik, Istentől van épületünk, nem kézzel csinált, Örök hajlék a mennyben. Hiszen azért sóhajtozunk, miközben a mi mennyből való házunkat (a mostanira) ráöltöni kívánjuk, hogy mikor felöltözünk, mezteleneknek ne találtsunk.” Azaz Pál szeretné testi halál nélkül megérni az Úr visszajövetelét és az első feltámadást. „Hiszen sátorban lévén is, megterhelve sóhajtozunk, amennyiben nem akarunk levetkőzni, hanem ráöltözni, hogy azt, ami halandó, elnyelje az élet. Aki pedig éppen erre elkészít bennünket, az az Isten, aki a Szellem foglалóját adta nekünk. Míg tehát szüntelen bizalom tölt el és tudjuk, hogy amikor a testben otthon vagyunk, akkor az Úrtól távol otthon nélkül vagyunk - hiszen hit által járunk, nem látás által abban bízunk, abban gyönyörködünk inkább, hogy a testre nézve legyünk otthonatlanok és az Úrnál legyünk otthon.” (*II. Kor. 5, 1-8*). Test nélkül, testi halálban lenni ugyan, de az Úrnál otthon lenni, ez a negyedik „Úr-közel”.

Bár a túlvilágról a Biblia alig mond valamit és emberi képzeletre e tekintetben éppen úgy nem bízhatjuk magunkat, mint bizonytalan szellemközlésekre, annyit a bibliai közlések is, a szellemi híradások is bizonyossá tesznek, hogy azok, akik az Úrban halnak meg, azaz hit által Jézusnak engedelmeskedő életben halnak meg, nem lesznek halottak abban a másik világban, hanem élők (*Ján. 11, 25-26*): Krisztust látni fogják, szavait hallják, megértik, és Hozzá imádkozhatnak. A gazdag és Lázár példázatából látszik, hogy egymással is érintkezhetnek, beszélhetnek, eszerint nem lehetetlen, sőt igen valószínű, hogy tanítást kapnak és tanítanak és aszerint, ahogy Istent jobban és jobban megértik, feljebb emelkedhetnek. Krisztus lábánál ülni és tanulni: pihenés lesz, felüdülés és gyönyör lesz, ez lesz az Élet! Az Úr lábánál ülést azonban nem minden ember érzi gyönyörűségnek, hanem csak az olyan, aki már ebben az életben abban gyönyörködött! A negyedik „Úr-közel” tehát azoknak a része lesz, akik ebben a világban szívükbe zárták Jézus szeretetét, és akiket ez a szeretet boldoggá tett. Kimaradnak belőle azok, akik a keresztyén összejöveleken nem az Urat keresték, hanem földi érdekeket, hatalmat, emberekben való gyönyörködést, hiúságuk kielégítését, halálfélelemtől való önző menekülést, mely náluk nem volt samaritánus-szolgálatlal összekötve. De akik itt életük vezérlő okává tették a szeretetet; akik kimentek az emberek közé szeretni őket, szolgálni nekik és ebben a szolgálásban örömet lelték: azoknak ott túl az Úr közelében megsokszorozva lesz részükké a szeretet keltette boldogság.

Az ötödik „Úr-közel”

Az ötödik „Úr-közel” Jézus visszajövetelével valósul meg. Ezzel az Úr másodszor jön a földre. Első alkalommal úgy jött, mint vándor, istállóban született, bitófán halt meg, ruháit is szétosztották

gyilkosai. Második alkalommal úgy jön el, mint király, nagy hatalommal fog égből alászállani, mindenki látni fogja dicsőségét, és széjjelfutnak előle ellenségei. Ez az „Úr-közelség” mást fog hozni az egyháznak és mást fog hozni az emberiség többi részének, a „nemzeteknek”. Egyház alatt ekkor már régen nem a földi felekezeteket fogják érteni, mert ezek Krisztus visszajövetelét megelőző nagy szakadásban elvilágiasodnak, Krisztust megtagadják és az antikrisztus mellé állanak. Megíratott ugyanis, hogy a külső udvar, azaz a látható egyház odaadatik a pogányoknak és azok a szent várost 42 hónapig tapodni fogják (*Jel. 11, 2*). Egyház alatt, amikor az Úr visszajő, azt a földileg meg nem szervezett, de Istentől jól ismert tömeget fogják érteni, akiket Isten angyalai szellemi pecséttel látnak el. E pecsét egyik oldalát csak Isten fogja olvasni: „ösmeri az Úr az övéit”; a másikat az emberek olvassák: „el fog állni a hamisságtól mindenki, aki a Krisztus nevét nevezi”. (*Vö. Jel. 7, 3 skk; II. Tim 2, 19*). Amikor az Úr visszajő, ez igaz egyház tagjai föltámadnak. A feltámadó egyházat az angyalok elragadják a visszatérő Úr elé s „eképpen mindenkor Véle lesznek”. (*I. Tessz. 4, 14-18*). Mindenkor Véle lesznek: ez az ötödik „Úr-közel”, mely testi közelség lesz, első pillanatra csak a választottaknak, akkori nevükön: a győzedelmeseknek része lesz, akik addig is szellemi közelségben voltak az Úrral. Nem úgy lesz tehát, mint Jézus első eljövetele alkalmával; amikor csak lassan jutottak a testi együttlét mellett szellemi közelségbe is. Mind testi, mind szellemi Isten közelségből fognak kiindulni, hogy szolgálatukat az emberiségen elvégezzék. Ez a szolgálat a Báránnyal való együtt-uralkodás lesz. Ennek a találkozásnak és közösségnek Jézus a példázatokban ezt a meghatározást adta: „a király menyegzőt szerze fiának” (*Máté 22, 2*). A Völegény és menyasszony örök egyesülése: menyegző. Csak egy idő multával lesz látható Krisztus a többi akkor élő embernek, akik ekkor még nem kerülnek ítéletre, hanem az úgynevezett ezeréves uralkodás missziójának lesznek tárgyai, nagy ébredéseket nagy megalázkodások előznek meg: minden nemzet előtt elsőként Izrael népe fogja a bűnbánat könnyeit sírni Őérte, akit általszögeztek, azután a bűnbánat és az azt követő ébredés kiterjed a világ összes nemzeteire. Be fogják látni tévedésüket s kiderül az egyház igazsága, amiért az oltár lábánál nyugvó szentek a mennyekben imádkoztak. Amint az Úr első eljövetele alkalmával a tanítványok lassankint vették észre, ki tulajdonképpen az a Jézus, hogy Benne Isten jelent meg: úgy fogja most a világ Krisztusnak és szentjeinek világkormányzásából lassankint felösmerni igazi Urát és amennyire felösmerni Őt, annyira jutnak be az Ő közelségébe. Ám ekkor is még mindig lesznek olyanok, akiket az Úr jelenléte eltaszít; lassankint elhúzódnak az akkori társadalomtól, „a föld szélein” gyűlnek össze s „Őg és Magóg” népévé lesznek.

A hatodik „Úr-közel”

Ezt a második térbeli Isten-közelséget az Úr visszavárása előzi meg. Az utolsó napok, melyek az Úr visszajövetelét megelőzik, adják az időbeli közelséget. Az utolsó napokban ez a mondas: „Az Úr közel” azt fogja jelenteni: Jézus hamar eljő! Ez az időbeli „Úr-közel” a legnagyobb szorongatások idejét fogja felölelni, az úgynevezett „nagy nyomorúság” napjait, melyekben az egyháztól elvétetik a külső istentisztelet alkalma, és csak Szellemben lehet majd Istent imádni; de ez a szellemben való imádás egyúttal valóságban való imádás is lesz, mert a képmutatás minden alkalma elvétetik a külső istentisztelet alkalmainak hiánya miatt. A „valóság” azt is jelenti, hogy ebben az utolsó időben a keresztyén egyházban a rajongás minden lehetősége megszűnik. Rajongónak olyan embert nevezünk, aki hamis lelkesültséggel az ige fölé emelkedik. A rajongás gyakori tünete, hogy elhitéjük magunkkal, hogy a szenvedések kikerülhetők, a győzelem könnyebb úton is lehetséges. A tesszalónikai apostoli egyházban is voltak olyanok, akik azt hirdették, hogy „az Úrnak napja itt van már” (*II. Tessz. 2, 2*). Pál aggódva inti a rajongókat, hogy az Úr napja nem jön el addig, amíg be nem következik előbb a szakadás, és meg nem jelenik a vétek embere, a veszedelem fia, ki mindennek, amit Istennek vagy istentiszteletre méltónak neveznek, fölébe fogja emelni magát, sőt Isten gyanánt fogja mutogatni magát (*II. Tessz. 2, 3-4*). Ezen a nehezen tehát át kell esnie a győzelemre törekvő egyháznak. De ezt az utolsó nehéz harcot mégis könnyűvé fogja tenni az a tudat, hogy az Úr már közel van, „csak az ajtó előtt” (*Máté 24, 33*).

Mennél kínosabb lesz az igaz egyház helyzete ebben a világban, annál égetőbb lesz a kérdés: mikor jön el az Úr? Erre a kérdésre a felelet hármas:

1. akkor, amikor az egyház, a menyasszony felkészül a Völegény fogadására, amikor a búza megéri az aratásra;

2. akkor, amikor a világ konkolya elválik a tiszta búzától és maga is megéri arra, hogy összeszedjék és kemencébe vessék;

3. akkor, amikor azok a külső kísérő jelek, melyeket Jézus és az apostolok az Úr visszajövetelével kapcsolatban jövendöltek, teljesedni kezdenek. Eszerint Jézus visszajövetelének időpontját három tényező határozza meg: 1. az egyháznak, 2. a világnak állapota és 3. az ég viselkedése az egyházzal és a világgal szemben.

1. Az egyházzal azt olvassuk, hogy annak menyasszonyként kell elkészülnie Völegénye, Jézus fogadására. Prófétaik hasonlatok alapján Pál Krisztusnak és az egyháznak viszonyát a mostani időben a jegyességgel; az Úr visszajövetele és az egyházzal való egyesülése után pedig a házassággal példázta, s ezzel a földi házasságnak is mélyebb értelmet adott. „Ti férfiak, szeressétek feleségeiteket, amiképpen Krisztus is szerette az egyházat, úgyhogy magát odaadta érte, hogy azt, miután víznek fürdője által igével megtisztította, megszentelje, hogy az egyházat dicsőségben állíthassa maga elé, úgyhogy ne legyen rajta szenny, ránc vagy efféle, hanem szent és feddhetetlen legyen.” (Ef. 5, 25-27). Ez az egyház minőségi feltétele: az egyház tisztasága. Ennek a tisztaságnak létrehozója nem az ember, hanem Krisztus, ki tisztító eszközül az igét használja, mely olyan az egyháznak, mint a vízfürdő. A megtisztítás útja nem szerzetesi testfegyelmelés, de nem is a modern pietisták törvényeskedése (van nem törvényeskedő pietizmus is és annak Kálvin volt egyik apostola!). Megtisztulni tehát úgy lehet, hogy szívünket az ige és a Szellem fényébe állítjuk és magunkat annak ítélete alá állítjuk. Arról, hogy az ige az egyházban feladatát el tudja végezni, maga a Szellem-Isten gondoskodik azzal, hogy ajándékokkal ruhazza fel kiválasztottait; azután szétküldi őket a világba. Ennek az isteni gondoskodásnak eredménye az ige reformációja, mely az apostolok kora óta napjainkig tart. A reformációnak nem az a célja, hogy a farizeusi gőg és szennyező babona támadásaival szemben örök védekezésben maradjon, s a Sátán okozta károkat és lékeket tatarozgassa a hajón; hanem az, hogy a megismerés mindig újabb területeire vigye az egyházat, hogy azokon a harcot megvívja, míg aztán az egyház az emberi tévelygés minden támadásával szemben felkészülten fog állni. Jakab apostol a bölcsesség elnyerésében látja az egyház megszilárdulásának útját (I. 2-9), s ennek elnyeréséhez az ember részéről csak a hit szükséges. Péter a kísértések közben kipróbálttá váló hitet jelöli meg ama gyümölcsként, amelyet a visszatérő Úr rajtunk keresni fog (I. 1, 5-9), a hitet pedig a próféta ige reménységgé változtatja (II. 1, 19-20). A többi, ami az üdvösséghez szükséges, mind Isten ajándéka, olyan meghódításra váró ország, amelyet a hit vesz be (II. 1, 3-11). Nem kell tehát egyebet tennie az apostolnak, minthogy a gyülekezetet hitre buzdítsa, emlékeztetve értelmüket az Istennek „éppen akkorra” adott igazságára. Az emlékeztetés a fennálló (jelen) szükség szerint mindig új igazságokat hoz elő a Biblia kincseiből, hogy a gyülekezet azokat hitével elsajátítsa. II. Kor. 3, 12-18 szerint a menyasszony felkészülésének módja az igében Krisztus dicsőségét szemlélni és mialatt Krisztust látja, anélkül, hogy bármily erőlködést tenne is a Mester utánzására, át fog változni ugyanarra az arcra, dicsőségről dicsőségre.

A minőségi feltétel mellett a menyasszony felkészülésének van mennyiségi feltétele is. Róm. 11, 25 szerint, mielőtt Isten Izrael kitört ágain könyörülne s őket a hívő Ábrahám szelíd olajfájába visszaoltaná, a „pogányok teljes számának” be kell mennie. Ez a kifejezés: „teljes szám” (pléróma) azt mutatja, hogy Isten eleve meghatározta, hogy Krisztus menyasszonyának, az egyháznak, a nemzetekből és korokból hányan és kik lesznek tagjai; őket név szerint ismerte és kiválasztotta s mikor az utolsó kiválasztott is bemegy (a Krisztusbárkába), Krisztus menyasszonya kész lesz jövendő hivatásának teljesítésére. Ez a hivatás a Krisztussal együtt uralkodás lesz, a földön az isteni igazságosság megvalósítása. Azért tehát nemcsak az egész egyháznak kell elkészülnie, hanem a „teljes szám” minden egyes tagjának külön is meg kell szentelődnie és megösmernie Isten gondolatait, amelyeknek Krisztus visszajövetele után e földön alakot kell ölteniök. Ennek a teljes számnak minden tagja hit által föltétlen engedelmessegre jut s e tekintetben kipróbáltságának bizonyítékát adja (I. Kor. 9, 16-27). A hit engedelmessege legfőbb bizonyítéka az egyház egysége lesz (Ján. 17, 15-23).

2. Krisztus visszajövetelének világi feltétele: a világnak az ítéltre való megérése, a konkolyának a búzától való elválása. Jézus szerint tévelygés, árulás, gyűlölet, háborúk töltik be az utolsó napokat (Máté 24, 5-12). Jézusnak ezt a jövendölését többször megismételte Pál; mindjárt egyik első levelében az egyházszakadásról szólt (II. Tessz 2, 3: apostasia tulajdonképpen elpártolást jelent, Krisztus mellől az antikrisztus mellé állást); két késői levelében pedig megjósolta, hogy az utolsó időkben az

emberek közt a gonoszság megszorodik (*I. Tim. 4, 1-3; II. 3, 1-9*): „Ezt pedig tudd meg, hogy az utolsó napokban nehéz idők jönnek; mert az emberek magukat szeretők lesznek, pénzvágyók, dicsekvők, fennhéjázók, káromlók, szüleiknek engedetlenek, hálátlanok, szentségtelenek, szeretetlenek, engesztelhetetlenek, rágalmozók, mértéktelenek, féktelenek, a jónak ellenségei, árulók, vakmerők, felfuvalkodottak, inkább kéjszeretők, mint Istent szeretők, a kegyességnek formáit használók, de erejét megtagadók.” A Jelenések Könyvében a filadelfiai és laodiceai gyülekezet állapota mutatja az utolsó idők kétféle gyülekezetét, az Istenre támaszkodót és a magában bizakodót, a dicsekvőt. Az előbbi a napba öltözött asszonyban jelenik meg a napok végén, az utóbbi a veres fenevadon ülő paráznában (*12 és 17*). A nagy paráznát alkotó visszaeső keresztyének meg fogják tagadni keresztyén testvéreiket, nyilvánvaló tévelygőkkel szövetkeznek és az Istent gyűlölő államhatalomtól fogadnak el előnyöket s anyagi előnyökért és evilági hatalomért az egyház égi dicsőségét, szeretetegységét eladják. Velők szemben fognak állani a választottak, akik mindenfajta hamisságtól elállanak, hogy Krisztushoz ragaszkodhassanak.

3. Az utolsó időben az egyház és a világ nem fog békében egymás mellett élni; a világ üldözni fogja az egyházat; az egyház Krisztus módjára eltúri az üldözést; közben azonban Isten segítségét, vigasztalását és szabadítását felséges megnyilatkozásokban fogja tapasztalni. Nehéz és mégis dicsőséges idő lesz, telve könnyel és tiszta örömmel; epedő fohással és Isten-magasztalással. Isten jelét fogja adni annak, hogy a világ gonoszságát nem hajlandó túrni: csapások hosszá sora fogja a világot megpróbálni, melyeknek későbbi, nehezebb eseteitől azonban Isten az egyház tagjait meg fogja kímélni. Rémitő jelek támadnak égen, földön és vízben, melyek közül a legtartósabb és legtöbbször említett az ég- és földrengés lesz, melyben az Isten ellen lázadók alatt minden meginog és a teljes bizonytalanság érzése lepi meg őket. De amíg a világon a bizonytalanság és kétségbeesés érzései vesznek erőt, melyet csak eltompít a hamis biztonság szélhámos propagandája, addig az egyház világos jelképet kap arról, hogy Isten vele van. Az a szellemi Isten-közelség, melyet harmadik „Úr-közelenek” mondtunk, ekkor fogja a legmagasabb fokot elérni és párosulni fog az időbeli „Úr-közelenek” tudatával, melyet szintén jelek fognak bizonyítani. Ha a napot, órát, melyen az Úr visszajő, senki sem tudhatja is, de azt világosan látni fogják, hogy az idő közel van (*Vö. Máté 24, 33-36*). A föld és ég közt a szellemi villamosfeszültség mindig magasabb fokot fog elérni; ott az istentelenség és gyűlölet, itt az isteni harag; ott a választottakban fokozódó epedő vágy, hála és szeretet, itt az isteni segítő szeretet vágyakozása gyermekei után keresnek kiegyenlítést. Egyszer a túlterhelt sarkokból az egymást kölcsönösen taszító és kereső feszültség kicsap s ez a villámütés az Úr visszajövele lesz. Vonzás és taszítás lesz az Úr visszajövelenek következménye. A választottak elragadása a visszatérő Úr elé s a Vele való örök egyesülés, meg nem szűnő „Úr-közelenek” lesz a vonzás; a „vasvesszővel való uralkodás”, melyet Krisztus a földön elkezd, lesz a taszítás mindazoknak, akik az igazságosságot gyűlölnek, s Isten szeretetét megvetik (*Jel. 2, 27; 12, 5; 19, 15/v* Az Úr iránt való szeretet meg fogja érezni az utolsó időnek ezt a túlterhelt feszültségét, az isteni szeretet közelségét és Isten gyermekeit nem fogja készületlenül érni az Úr visszajövele. Az Isten iránt való gyűlölet meg fogja vakítani az istentelének szemét és az utolsó idők félelmetes várakozása közben sem fognak megtérni az élő Istenhez, hanem saját alkotásaikban fognak bízni (*Jel. 9, 20-21*). Ezeket úgy lepi meg az Úr, mint tolvaj az alvó gazdát.

Arra a kérdésre, hogy mik az Úr időbeli közelségének kétségtelen jelei, a felelet az eddigiekből adódik:

1. Isten választottai testvérszeretettől indítva egymást fogják keresni, bizonyosságot fognak tenni arról, hogy a felekezetek és szektavezérek széthúzása ellenére is összetartoznak; felébred bennök mennyei polgárságuk tudata s égő lesz a vágyuk, hogy Uruk onnan alászálljon, hogy velük egyesüljön; erősödni fog az egymást segítő és Krisztust visszaváró szeretet.

2. A világ leveti a keresztyén álarcot, s ugyan vallásos marad, de a vallás erejét, a szeretetet megtagadja. Gyűlölethullám fogja elborítani a világot, megbízhatatlanság, testvér testvért árul el. Ez a megbízhatatlanság és gyűlölet lesz a másik ösmertető jel.

3. A harmadik az lesz, hogy az ég megmozdul, és haragját érezteti az őt kihívó világgal. Erezni lehet majd, hogy az utolsó leszámolásra megérett a föld vetése. A jelek tehát olyanok lesznek, amelyeket csak a Krisztusvárók fognak észlelni, de nem a Krisztus-gyűlölők. A legégőbb várakozással egyidőben fog terjedni a legkönnyelműbb közöny. A szellemi Isten-közelség fogja megmutatni az

időbeli Isten-közelséget. Amikor az Úr megjelenik, a szellemi Úr-közel átváltozik boldog testi „Úr-közellé”, Jézus látásává. „Boldog és szent, akinek része van az első feltámadásban; ezeken nincs hatalma a második halálnak; hanem az Isten és Krisztus papjai lesznek és Ővele 1000 esztendeig uralkodnak!” (Jel. 20, 6).

Minden kérdést mégsem old meg az ötödik „Úr-közel”. Jézus látható uralmának a Jelenések Könyve tanúsága szerint ellenségei is támadnak s ezek újra szervezkedni fognak (Jel. 20, 8-9). A testi „Úr-közel” nem fog jelenteni általános szellem-közelséget. Mielőtt Isten új földet s új eget teremtené, jó az utolsó ítélet, mely végleg elválasztja egymástól azokat, akik együtt élni nem tudnak, hogy a föld teljes és zavartalan Isten-közelségben éljen. Az új földön nemcsak az egyház tagjai, a kiválasztottak fognak élni, hanem ott találjuk a nemzeteket, kiket Istentől való távolságuk miatt pogányoknak nevezünk addig (Jel. 21, 24-26; 22, 2). Csak a gyávák, hűtlenek, utálatosak, gyilkosok, paráznák, varázslók és bálványimádók maradnak ki az új teremtésből, azok, akik e bűnökből semmi körülmények között megtérni nem akartak (Jel. 21, 8); kiket még Krisztus ezer éves látható uralkodása sem tudott meggyőzni arról, hogy szeretet nélkül nincs igazságosság, hogy igazságosság nélkül nincs békesség és boldogság a földön. Ezek azok, akik a szent Szellem ellen vétkeznek, azaz tudatosan és akarva vétkeznek. Mikor ezek már megszűnnek fertőzni a földet, nem lesznek többé kelepcecék az emberek között, melyekben a bölcsesség híján valók elvesznek. Az a jövendölés, hogy ekkor a kelepcecét, vagyis a bűnre vezető alkalmakat is összeszedik a földről (Máté 13, 41), arra mutat, hogy az új földön nemcsak győzedelmesek fognak élni, akiket nem kell már féltetni a kelepcecéktől, hanem olyanok is, akiknek őrző szeretetre és gondosságra lesz szükségük, akiket még gyógyítani kell. Az új föld tehát nem lesz a szerencsések és tehetségesek önző és kizárólagos birodalma, hanem a gondos és lehajló szeretet országa. És ezen az új földön fog kialakulni a hatodik „Úr-közel”. A gyógyulásra váró, megcsalt, kifosztott emberekhez, kiket a második, egyetemes feltámadás visszaad majd az új földnek (Jel. 22, 2), fog szólni ez a hatodik Isten-közelség, melyben azonban Jézussal együtt az egyház győzelmes és erős tagjai is részt fognak venni s új Jeruzsálemként a földre szállanak, hogy Isten és a Bárány ismeretét szétvigyék a földön (Jel. 21,10, 22-26).

A hetedik „Úr-közel”

A hetedik s utolsó belátható „Úr-közelle” csak sejtelmesen mutat rá *I. Kor. 15, 20-28*, mely hely a feltámadásnak sorrendjét adja, vagyis azt a rendet, amely szerint a megváltott emberek újra elfoglalják helyüket az élet asztalánál. Első Krisztus, aztán akik most Krisztuséi, akik az üldözések közt Neki szentelték magukat; azután jön az első teremtés vége, amikor Isten minden ellensége porba hajlik a Szeretet hatalma előtt; legutoljára azonban, a halál is eltöröltetik és tehetetlenné válik, miután a Fiú, akinek az Atya mindent lába alá vetett, maga is alá veti magát az Atyának: akkor mindezek végén az Isten „lesz minden mindenkben” (28. v.). Ez a látóhatárunkon még észlelhető utolsó Isten-közei. Keresztül az özönvíz előtti idő Isten-nélküliségén, a törvény megtéríteni nem tudó fenytésén, a prófétád idő várakozásán, Krisztus első köztünk időzésén, s az azt befejező borzalmas Messiás-gyilkosságon keresztül az egyház idején, az antikrisztusi tomboláson, Krisztus ezeréves földi uralkodásán, az utolsó ítéleten, az új Jeruzsálem áldó működésén jut el az emberiség oda, hogy mindent az Isten töltsön be a maga isteni lényével. Ilyen különböző isteni módszerek, ennyi új kezdés, ilyen megszügyenülések s ilyen isteni közbenyúlások kellene ahhoz, hogy az embereknek annyiféle rétege magába vegye Isten lényét, mert még az utolsó korszak, még az Új Jeruzsálem korszakában is az isteni gyógyítás munkája fog folyni. Ekkor lesz Isten, vagyis a Szeretet minden mindenkben. Ekkor valósul meg az a kérés teljességében: Legyen meg akaratom! vagyis az legyen meg, amit a Szeretet akar. És akkor az, amit Isten öröktől fogva elgondolt és elrendelt, „a világ alapítása előtt megáldozott Bárány”, Isten szeretetének szimbóluma és tetté válása, a teremtmények hálájának soha el nem vesző oka és alapja, a tökéletes szentek beszélgetésének örök tárgya, szellemi napként fogja bevilágítani az örökkévalóságot. A Bárány lesz az örökön örökké fennálló világnak minden gondolata, minden dicsősége és minden reménysége. S amennyiben a Bárány szeretete a világot betölti, annyiban lesz Isten minden mindenkben. Ekkor, mintha az írás szavaiból úgy tűnnék fel, a Fiú külön szerepe megszűnik, a Fiú visszalép az Atyába, s az „Úr-közel” Isten-közelié változik.

A hét „Úr-közel” közül bennünket jelenleg a harmadik és az ötödik érdekel közvetlenül: az Úr szellemi közelsége és az a kérdés, mikor jó vissza láthatóan, hogy királyságát a földön helyreállítsa.

Bennünket is foglalkoztat a tanítványok kérdése: „Uram, mikor állítod helyre a királyságot?” Az utóbbi kérdésre adható felelet kettős:

1. nem határozhatjuk meg a napot és órát, tehát mindenkor készen kell lennünk az Úr fogadására;

2. megállapíthatjuk, hogy az Úr közel, ennél fogva a jelekre kell figyelniünk, melyeket maga az Úr jelölt meg (*Csel. 1,6, skk; Máté 24, 14-15, 32-36*). Mindenkor készen lenni és a jelekre figyelni: ezt a kettős utasítást adta az Úr a Reá váróknak. A készen-levés pedig az Úr szellemig közelségében maradást jelenti. Nyilván tehát az Úr szellemi közelsége feltétele, előkészítője, útcsinálója testi közelsége elérézésének. Ezt a Jelenések könyve úgy fejezi ki, hogy az Úrra várókat a szellemi Sión hegyén a Bárány társaságában mutatja be (*14, 1. skk*); hol Sión éppen az Úr közelségének, jelenlétének szimbóluma*. Ha tehát az Úr testi eljövételére készülni akarunk, szellemi jelenlétébe mélyüljünk el!

Arra a kérdésre, hogy a történelem óráján hányadik az óra, a feleletet *Dániel, Máté 24, I. Tessz. 4, II. Tessz. 2, I. Kor. 15* adataival összehasonlítva legpontosabban a Jelenések könyve képei és különösen a csapások rendje adják meg. A csapások 7 pecséhez, 7 trombitaszó alá és 7 csészébe foglalva jelennek meg. A 7 pecsét csapásai az egész egyháztörténet idejére szétterjednek, de az utolsó időben sűrűsödnek. A hét trombitaszó közvetlen az antikrisztus jövetele elé esik; a 7 csésze csapása pedig az antikrisztus birodalmát fogja érni. A 7 pecsét csapása tehát nem arra való, hogy pontosabb tájékozódás alapjául szolgáljon, mert háborúk, éhínségek, erősebb halálozás és az evangélium minden népnek való hirdetése csak a legfelsőbb fokokon fogják jelenteni az Úr közelségét; hogy pedig ez a legfelső fok mikor köszönt be, az viszonylagos kérdés. Pontosabb tájékoztatást adnak a trombiták és csészék különleges csapásai, melyeknek egy része csak az istenteleneket fogja érni. Az ég érdeklődésének a föld felé fordulása, helyesebben ennek látható jelei azt mutatják, hogy az Úr közel. Fontos jel lesz az emberek gonoszságának hirtelen felfokozódása, az isteni törvények semmibe vétele, a rablás, paráználkodás, gyilkosság, a más vagyonának megkínávása, az árulkodás vagy hamis vallomások alapján való ítélezés és a szülők, idősebbek iránt való tisztelet általános elvetése. Amikor nemcsak áthágják az isteni törvény e rendelkezéseit, hanem nyíltan lázítanak is ellenük és szégyen nélkül vétkeznek, akkor közel lesz a vég. Mert ez már a Krisztustól való elszakadás, a nagy szakadás idejét jelenti. De a támadás nemcsak kívülről fog jönni: az egyház belsejében is szakadás lesz: a láthatatlanra támaszkodó egyház és a földi előnyöket kereső látszat-egyház elszakadnak egymástól. Csillogó tehetségek fogják magukra hívni a figyelmet, kiket bálványozni fognak; emberkultusz fejlődik ki; nagy hangon és szélhámos módon az emberi bajok gyors orvoslását fogják ígérni: sok antikrisztus előzi meg az utolsó antikrisztus megjelenését. Minden ígéret hazugság lesz. Krisztus eljövetele előtt nem jön el a megkönnyebbülés ideje az emberiségre. Mikor mind ezek a jelek egyszerre és kifejezetten jelentkeznek, akkor tudhatjuk, hogy az Úr közel, csak az ajtó előtt!

Mindezek a jelek azt mutatják, hogy az utolsó idő küszöbéhez érkeztünk, de ez még nem a vég. Ám a legutolsó események igen gyorsan le fognak peregni. Igen fontos jelként kell a mai időből kiemelni, hogy még sohasem volt az utolsó dolgok iránt oly erős és oly elterjedt az érdeklődés, mint ma. Ma már hangzik a kiáltás: „ímhó jó a Vőlegény, menjetek ki Ő elébe!” (*Máté 25, 6*). Ideje, hogy szentül élve, készüljünk a Vele való találkozásra! (*II. Péter 3, 11-12*).

Tagadjunk meg azért mindent, ami antikrisztusi és kérjük, hogy Isten szent Szelleme mindennel megtöltsön bennünket, ami krisztusi! Az egyház krisztusváró felkészültségének jele pedig az egység, melyért az Úr főpapi imádságában különösképpen imádkozott. Az egység ellentéte a versengés, a más véleményűek vagy másként viselkedők megvetése, gyűlölése, kizárása, a vezetők féltékenysége, zsarnoksága, a világ megbecsülésére való törekvés, a hatalmasok kegyének keresése: ahol ilyen bűnök vannak, ott nincs Krisztus eljövételére való készülés, nagyra kell hát becsülni minden olyan komoly mozgalmat, mely felekezeti érdek nélkül és hátsó gondolatok nélkül a keresztyén testvérekkel való egységet keresi. Felekezeti érdekből az ily közeledés visszautasítása az egyház leggonoszabb bűnei közé tartozik. Mégis az egység nem a vezetők ügye, hanem az egész egyházé. Minden igaz keresztyénben meg kell erősödni annak a gondolatnak, hogy összetartozik mindazokkal, akik Krisztusban hisznek, még ha más felekezetbe születtek is. A hívők tartoznak össze, nem az egy felekezethez tartozó hívők és hitetlenek. Közeledik a nagy szakadás ideje! Nem lesz lehetséges fenntartani azokat az egyházakat, amelyekben Krisztus követője a Béliál hívével húzott együtt felemás igát.

Azzal azonban nem gyógyítjuk meg régi, Istentől eltávolodó egyházak nagy baját, hogy a bennök élő igaz kegyeseket is megtagadjuk és nyilvánvaló tévtanítókkal lépünk egyezsége, hogy esetleg változó politikai konstellációk szerint az új földi csillagoktól, s ne egyedül Krisztustól várjuk az egyház szabadabbá és gazdaggá tételét, amely bűnbe az elmúlt századokban sokszor estek Isten gyermekei. Egy kép jut eszembe. Zordon börtönrácsok széttört vasai közül fehér galamb röpül elő. A fehér galamb Istennek szent Szelleme s a börtön, melynek vaspálcáit az isteni gondviselés széttöri, hogy a fehér galamb szabadon felrepüljön, az az egyház, amelyet mi a magunk dicsőségéből, a vezetők hatalomvágyából és üldözés-iszonyából, bálványimádásunkból és emberdicséreteinkből, az istentelenekkel való parázna szövetkezésekből, emberi parancsolatokból építünk, melyekkel Isten egyházában új szakadásokat készítünk. Nem a testi rabság teszi rabbá az egyházat, hanem a szellemi rabság, a tévelygés, a bálványozás bűne! Isten szét fogja törni az emberek alkotta egyházakat, akár régiek azok, akár újak és mindig világosabban ki fog rajzolódni a világ előtt is az igaz, vértanú egyház, mely Krisztusát követi és nem hamis vezetőket, akik a nyáját maguknak nyírják, s nem Krisztussal táplálják. Krisztus igazi tanítványai örültek, mikor arra méltóknak találtattak, hogy Krisztusért szenvedhettek is. nem mutogatták szenvedő, panaszkodó hangon kisebb vagy nagyobb sebeiket és nem kívántak nagy Konstantinokat, hogy az egyházat a szenvedésből megmentsék és Béliál híveivel megtöltsék.

Közeledik a nagy próbatétel ideje. Az Úr közel! El fogja vetni Isten a laodiceai gyülekezetet, mely dicsekedett, és felragadja magához a filadelfiai gyülekezetet, melynek e világ szerint kevés ereje volt. A rácsok közül, melyekkel hamis pásztorai börtönözték be az egyházat, fehér galambként fog előröppenni a szenvedések közt békén, kitartva váró egyház. „Mert maga az Úr parancsoló szóval, főangyal szavával, Isten trombitájával alá fog szállni az égből: először a Krisztusban (nyugvó) halottak fel fognak támadni; aztán mi, akik élve megmaradtunk, velők együtt az Úrral a felhőkben való találkozásra elragadtatunk a levegőbe s ekképpen mindenkor az Úrral leszünk. Azért vigasztaljátok egymást e beszédekkel!” (I. Tessz. 4, 16-18).

* A mondat testi értelmezése, hogy a fizikai Sion hegyén 144.000 zsidókeresztyén fogja várni az Urat, annyira erőltetett és képtelen, hogy komoly cáfolatot nem érdemel. Ha pedig a jelenet egyik része képes, akkor mi akadály van annak, hogy az egészet képnek vegyük, mintahogy a Jelenések Könyve maga mondja magáról, hogy angyalok közvetítésével jegyekben (sémeion) adta Jézus Jánosnak, hogy János a gyülekezeteknek továbbítsa. Azt, ami sémeion, nem szabad elsődleges értelemben venni!